

Predlog

EVA: 2024-1811-0043

**Deklaracija o usmeritvah za delovanje Republike Slovenije v institucijah Evropske unije
v obdobju januar 2025–junij 2026**

PREAMBULA

Na podlagi 110. člena Poslovnika državnega zbora (Uradni list RS, št. 92/07 – uradno prečiščeno besedilo, 105/10, 80/13, 38/17, 46/20, 105/21 – odl. US, 111/21, 58/23 in 35/24) in v zvezi z drugim odstavkom 5. člena Zakona o sodelovanju med državnim zborom in vlado v zadevah Evropske unije (Uradni list RS, št. 34/04, 43/10, 107/10 in 30/15) je Državni zbor Republike Slovenije na seji dne _____ sprejel

DEKLARACIJO **o usmeritvah za delovanje Republike Slovenije** **v institucijah Evropske unije v obdobju januar 2025–junij 2026**

Ob zavedanju poslanstva in temeljnih ciljev Evropske unije ter vloge Republike Slovenije kot njene članice,

ob ponovni potrditvi zavezanosti skupnim vrednotam in ciljem, kot so opredeljeni v Pogodbi o Evropski uniji in Pogodbi o delovanju Evropske unije,

v želji po odločnem uveljavljanju ciljev Republike Slovenije v institucijah Evropske unije, še zlasti v Svetu EU,

ob upoštevanju Strateške agende EU za obdobje 2024–2029, Političnih usmeritev naslednje Evropske komisije 2024–2029 "Evropa pred izbiro" ter Deklaracije Državnega zbora RS ob 20. obletnici članstva Republike Slovenije v EU "Doma v Evropi",

Državni zbor RS s to deklaracijo sprejema temeljne politične usmeritve glede strateških vprašanj, s katerimi se bo Republika Slovenija srečevala pri nadaljnjem odločanju v postopkih sprejemanja posameznih zakonodajnih aktov in drugih dokumentov EU v obdobju januar 2025–junij 2026, ter se v okviru svojih pristojnosti pridružuje skupnim prizadevanjem pri izvajanju te deklaracije.

DEKLARACIJA O USMERITVAH ZA DELOVANJE REPUBLIKE SLOVENIJE V INSTITUCIJAH EU V OBDOBJU JANUAR 2025–JUNIJ 2026

Načrtovanje novih političnih usmeritev za delovanje Slovenije v okviru Evropske unije se dogaja v razmerah geopolitične negotovosti, ki neposredno vpliva na EU. Prihaja do velikih premikov v svetovni ureditvi ter družbenih in tehnoloških sprememb, ki razmerja med globalnimi akterji postavljajo na novo. Nadaljuje se vojna v Ukrajini, ki spodkopava težko pridobljeni mir in stabilnost v Evropi ter uničuje življenja generacij; vojna v Gazi in konflikt na Bližnjem vzhodu povzročata najhujšo humanitarno krizo na pragu Evrope in povečujeta tveganje regionalnega prelivanja.

Evropska unija in z njo Slovenija se soočata s posledicami podnebnih in demografskih sprememb ter priložnostmi zelenega prehoda in digitalne preobrazbe, ki močno vplivajo na življenja ljudi, konkurenčnost evropskega gospodarstva in položaj Evropske unije v svetu. Vse to v času, ko EU išče rešitve za inovacijski zaostanek za ZDA in Kitajsko, krepitev svoje obrambne pripravljenosti in zmogljivosti, učinkovitejše procese upravljanja migracij, pa tudi vprašanje večje strateške avtonomije in suverenosti.

Postalo je jasno, da se Evropska unija ne bo mogla več v takšni meri kot doslej zanašati na tretje države za zagotavljanje varnosti in na neoviran dostop do glavnih izvoznih trgov, kritičnih surovin ter tehnologij. Povečanje strateške avtonomije Evropske unije je postalo pomembno bolj kot kadarkoli v zadnjih desetletjih – treba je zmanjšati odvisnost od tretjih držav, nadoknaditi zaostanek za vodilnimi gospodarstvi, še zlasti na področju naprednih tehnologij, in obenem ohraniti dosežke evropskega povezovanja, evropski socialni model in visoko kakovost življenja in dela v Evropski uniji. Tega ne bo mogoče uresničiti z obstoječimi vzorci delovanja EU. Potrebujemo dejavnejši pristop EU do reševanja ključnih izzivov – Evropa se mora postaviti na svoje noge.

Slovenija se bo zato prednostno posvetila ukrepom, ki bodo prispevali h konkurenčnosti evropskega gospodarstva, temelječega na povečanih investicijah v raziskave in inovacije, k poglobljanju štirih svoboščin enotnega trga in h krepitvi položaja evropske industrije v času zelenega prehoda, digitalne revolucije in zaostrenih razmer na globalnih trgih. Pomembno bo okrepiti prizadevanja za energijo po dostopnih cenah. Tudi visoka kakovost okolja za bivanje in delo je velika konkurenčna prednost Evropske unije, zato se Slovenija zavzema za ohranjanje ambicioznosti tako na področju boja proti podnebnim spremembam in pri varovanju biotske raznovrstnosti kot tudi pri izvajanju evropskega stebra socialnih pravic – zeleni prehod mora biti pravičen in ne sme nikogar zapostavljati.

Pri delovanju v Evropski uniji je za Slovenijo še naprej prednostna naloga zagotavljanje varnosti v zaostrenih mednarodnih razmerah – v tem pogledu bodo ključni krepitev obrambne pripravljenosti, zmogljivosti in odpornosti EU, učinkovito upravljanje zunanjih meja EU s ciljem dobrega delovanja schengenskega prostora ter učinkovitejši in bolj trajnostni procesi upravljanja migracij. Zavzemala se bo za dejavnejšo vlogo Evropske unije v svetu. Sloveniji je tudi kot nestalni članici Varnostnega sveta Organizacije združenih narodov (v nadaljnjem besedilu: OZN) v interesu, da se Evropska unija proaktivno vključuje v prizadevanja za doseganje trajnega in pravičnega miru v Ukrajini in na Bližnjem vzhodu. Tako Slovenija kot Evropska unija morata ostati odločni zagovornici multilateralizma in svetovnega reda, ki

temelji na pravilih in Ustanovni listini OZN. Slovenija bo leta 2025 predsedovala skupini sredozemskih članic EU MED9, tako da bo v okviru delovanja v institucijah EU posebno pozornost namenila Sredozemlju.

Omenjeni izzivi v veliki meri določajo ključne prednostne naloge EU in s tem tudi Slovenije v novem institucionalnem ciklu. Slovenija se zato zavzema, da Evropska unija v naslednjem obdobju naredi prve korake v smeri učinkovitejšega odločanja, modernizacije politik, pa tudi prenovljenega skupnega proračuna in drugih oblik financiranja, s katerimi se bo uspešneje prilagodila spremenjenim razmeram v svetu in hkrati pripravila na morebitno širitev, ki za Slovenijo ostaja ena izmed najpomembnejših priorit. Okrepljen proračun EU bo moral poskrbeti, da se zagotovijo zadostna sredstva za financiranje prihodnje širitve in novih priorit EU, ob ohranjanju pomembne vloge kohezijske politike in skupne kmetijske politike tudi v naslednjem večletnem finančnem okviru.

1. Okrepljena konkurenčnost Evrope za trajnostno blaginjo

V razmerah svetovnega gospodarstva, ko se v mednarodni trgovini ponovno postavljajo ovire in ko države tekmujejo med seboj za kritične surovine in tehnološko prevlado, je povečanje konkurenčnosti evropskega gospodarstva nujno za ohranjanje blaginje državljanov EU. Za Slovenijo kot izvozno usmerjeno gospodarstvo je krepitev globalne konkurenčnosti EU v prihodnjem zakonodajnem ciklu še posebej pomembna, zato bo odločno podprla ukrepe glede poglobljanja enotnega trga, raziskav in inovacij, razogljičenja gospodarstva in zmanjšanja odvisnosti, ki sta jih izpostavila Enrico Letta in Mario Draghi v svojih poročilih o prihodnosti enotnega trga oziroma evropske konkurenčnosti¹.

EU mora nadaljevati z ukrepanjem za zagotavljanje gospodarske varnosti, ki je pomemben vidik globalne konkurenčnosti, ter za zmanjševanje odvisnosti EU, predvsem na strateških področjih, ki so bila identificirana doslej in kjer so bili že sprejeti nekateri ukrepi na ravni EU (polprevodniki, kritične surovine, neto ničelne industrije, kritična zdravila). V zvezi s tem je zelo pomembna vzpostavitev platforme za strateške tehnologije za Evropo (STEP) za podporo industriji in spodbujanje strateških naložb v ključne tehnologije v Evropi. Za učinkovito podporo tehnologijam STEP je potrebna tudi prilagoditev pravil državnih pomoči. Poleg krepitev domačih zmogljivosti pridobivanja, procesiranja in recikliranja kritičnih surovin je za EU zelo pomembno, da nadaljuje z ukrepi za diverzifikacijo oskrbe. Pri tem Slovenija kot enega pomembnejših korakov izpostavlja sklepanje strateških partnerstev s tretjimi državami.

Trgovinska politika ima pomembno vlogo pri krepitvi zunanje konkurenčnosti in diverzifikaciji dobavnih poti, vključno z zmanjšanjem odvisnosti gospodarstva EU, saj sta za doseganje tega cilja potrebna dostop do surovin in energije ter prizadevanje za enake konkurenčne pogoje. Evropska komisija bo delovala v smeri spodbujanja gospodarske varnosti in "gospodarske državitvornosti" EU, kar pomeni usklajene ukrepe različnih politik EU, podprte s finančnimi instrumenti in strateškim razmišljanjem za uveljavljanje interesov EU na svetovnem prizorišču. Slovenija podpira spodbujanje globalne konkurenčnosti EU ter odprte, ambiciozne, pravične in

¹ Poročili sta bili objavljeni samo v angleškem jeziku: <https://www.consilium.europa.eu/media/ny3j24sm/much-more-than-a-market-report-by-enrico-letta.pdf>; https://commission.europa.eu/topics/strengthening-european-competitiveness/eu-competitiveness-looking-ahead_en?prefLang=sl.

na pravilih temelječe mednarodne trgovine z osrednjo vlogo Svetovne trgovinske organizacije. Strinja se, da je v trenutnih razmerah potreben bolj pragmatičen pristop v sodelovanju s tretjimi državami, vendar brez poseganja v dobro delujoč večstranski trgovinski sistem, standarde EU, posebno obravnavo malih in srednje velikih podjetij, trajnostni razvoj ter ob upoštevanju sodb Sodišča EU. Slovenija podpira vodilno vlogo EU pri prizadevanjih za reformo Svetovne trgovinske organizacije. Poudarja pomen sodelovanja s podobno mislečimi državami in podpira diverzifikacijo trgovinskih odnosov. Naklonjena je krepitvi mreže trgovinskih in sektorskih sporazumov med EU in tretjimi državami ter ukrepom, ki so usklajeni na ravni EU, temeljijo na podatkih, upoštevajo mednarodne zaveze EU kot tudi interese deležnikov.

Za ohranjanje konkurenčnosti EU na globalnem trgu so potrebne obsežne dodatne investicije, zlasti na področju zelenega in digitalnega prehoda. Po prenehanju izjemnih okoliščin, ki so v preteklih štirih letih omogočale odstop od fiskalnih pravil, bo treba skrbneje določati prioritete znotraj nacionalnih proračunov, ob velikih investicijskih potrebah za reševanje nujnih izzivov pa okrepiti tudi javno-zasebno partnerstvo in spodbuditi zasebne naložbe. Slovenija zato podpira nadaljnje poglobljanje kapitalskih trgov EU za vzpostavitev učinkovite unije kapitalskih trgov, s čimer bi se okrepile možnosti financiranja, zlasti za mala in srednje velika podjetja, ter naložbe zasebnega kapitala zlasti v evropska podjetja in projekte s področja naprednih tehnologij za zeleni in digitalni prehod. Pri tem si bo prizadevala, da prihodnji ukrepi ne bodo koristili le večjim finančnim centrom, temveč tudi kapitalskim trgom manjših gospodarstev. Posebno pozornost bo treba nameniti zaščiti malih vlagateljev ter krepitvi finančne pismenosti. Ukrepi tudi ne smejo prinesiti prevelikih administrativnih bremen za male države. Slovenija zagovarja ustrezen pristop k politiki konkurence, enake konkurenčne pogoje in ustrezen nadzor nad državnimi pomočmi, ki so ključen instrument spodbujanja učinkovitih industrijskih politik v EU. Ob tem pa je potrebno tudi usklajeno delovanje na ravni EU za podporo strateškemu sektorjem. To vključuje krepitev, poenostavitev in boljše dostopnost instrumenta Pomembnih projektov skupnega evropskega interesa (IPCEI) ter večji poudarek na raziskavah in inovacijah pa tudi odpornosti.

Slovenija se zavzema za nov zagon enotnega trga EU, zlasti na področju storitev in v sektorjih, kot so energetika, okoljske tehnologije, obramba, finance, elektronske komunikacije in digitalni sektor. Še naprej si bo prizadevala za poglobljanje enotnega trga EU, ustvarjanje enakih konkurenčnih pogojev in podjetjem prijaznega poslovnega okolja, kar je prvi pogoj za obstoj in rast podjetij v EU. Zato se bo osredotočila na odpravo ovir na trgu, predvsem na področju storitev. Podpirala bo odpravljanje administrativnih in regulatornih ovir, kar bo podjetjem, zlasti malim in srednje velikim, pomagalo čim bolje izkoristiti prednosti enotnega trga EU. V zakonodajnem kontekstu poudarja pomen harmonizacije, medsebojnega priznavanja in doslednega izvajanja že obstoječe zakonodaje na področju notranjega trga. Tudi pri pravosodnem sodelovanju v civilnih in gospodarskih zadevah si bo prizadevala za poenostavitev pravnih okvirov, pohitritev sodnih postopkov ter izboljšanje dostopa do pravnih informacij in pravnih sredstev v EU, kar bo pomembno prispevalo k povečevanju konkurenčnosti. Slovenija zagovarja tudi vzpostavitev t. i. pete svoboščine v EU – prostega pretoka raziskovalcev, znanja in tehnologije.

EU potrebuje ambicioznejšo ter bolj proaktivno in v prihodnost usmerjeno industrijsko politiko, ki bo v sodelovanju z ostalimi področji politik prispevala k okrepitvi globalne konkurenčnosti evropske industrije in odpornosti gospodarstva EU na dolgi rok. Slovenija pri svojem delovanju v institucijah EU poudarja, da je za to nujno okrepiti evropsko industrijsko bazo, se osredotočiti na razvoj naprednih tehnologij in sektorje strateškega pomena za EU ter okrepiti prizadevanja

za zmanjšanje odvisnosti od tretjih proizvajalcev in dobaviteljev. Posebno pozornost potrebujejo strateški sektorji, kot so zdravstvo in farmacija, biotehnologije, zelene in digitalne tehnologije, vesoljska in avtomobilska industrija.

Ukrepi na področju podnebnih sprememb morajo po mnenju Slovenije iti z roko v roki s krepitvijo evropske konkurenčnosti. Tako glede izvajanja dogovorjenih ukrepov kot nujnega zmanjšanja inovacijskega zaostanka in odvisnosti od tretjih držav. Zato je za Slovenijo zelo pomembna načrtovana vzpostavitev novega čistega evropskega industrijskega dogovora, ki bo usmeril investicije v čiste tehnologije in energetske infrastrukture ter obnovljive vire energije, s čimer bi se zmanjšala odvisnost ter zagotovila večja varnost pred cenovnimi šoki na trgu fosilnih goriv.

V prehodu na podnebno nevtralnost bo za doseg podnebnih ciljev ključnega pomena tudi uvajanje načel krožnega gospodarstva. Slovenija podpira ukrepe za pospešitev prehoda v krožno gospodarstvo, ki bodo prispevali k zmanjšanju odvisnosti od svetovnih dobavnih verig, zelenemu prehodu in podnebni nevtralnosti EU do leta 2050. Za Slovenijo je bistveno, da EU ohrani vodilno vlogo pri uresničevanju prehoda v krožno gospodarstvo tudi na globalni ravni, vključno s prizadevanji za doseg globalnega sporazuma za zaustavitev onesnaževanja s plastiko.

Slovenija si bo prizadevala za takšne energetske politike Evropske unije, ki hkrati uresničujejo konkurenčnost evropskega gospodarstva, okoljevarstvene cilje ter družbeno pravičnost. Pri tem so ključnega pomena večja vlaganja EU v čezmejne energetske povezave. Spodbujala bo uvajanje t. i. čistih tehnologij, kar bo okrepilo zanesljivost oskrbe in zmanjšalo odvisnost od tretjih držav. Za stabilnost delovanja električnih omrežij bo vzpodbujala uvajanje hranilnikov električne energije in drugih tehnoloških rešitev za kompenzacijo dnevnih in sezonskih nihanj obsega električne energije iz obnovljivih virov energije. Zahteven izziv za doseg razogljičenja je visok delež prometnega sektorja v bruto končni porabi energije, pri čemer je treba upoštevati tranzitni značaj Slovenije. Slovenija si bo prizadevala za posodobitev obdavčitve energentov s ciljem opuščanja ugodnejše davčne obravnave fosilnih virov energije in vzpostavitev davčnega okolja, ki bo podpiralo podnebne cilje. Slovenija bo svojo energetske oskrbo še naprej opirala tudi na jedrsko energijo, kar lahko ob hkratni uporabi obnovljivih virov energije ključno prispeva k učinkovitosti zelenega prehoda in obenem robustnosti elektroenergetskega sistema. Slovenija podpira večji poudarek na skupnem nastopanju držav članic na globalnem trgu energentov. Podpira tudi razpravo v zvezi s sistemom določanja cen in meni, da bi bil potreben močnejši nadzor na trgu, predvsem glede čezmejne dimenzije. Prav tako se pridružuje pozivom k boljšemu regijskemu upravljanju in načrtovanju.

V okviru trajnostne mobilnosti bo Slovenija izvajala prenovljene standarde Vseevropskega prometnega omrežja (TEN-T), sledila trendom modernizacije železniškega omrežja in izboljšavam čezmejne prometne povezljivosti s sosednjimi državami. Vodilo pri tem bo ozelenitev prometa, uporaba alternativnih goriv s poudarkom na tehnološki nevtralnosti ter vzpostavitev trajnostne prometne odpornosti.

Slovenija se bo zavzemala za dokončanje enotnega digitalnega trga EU, saj ocenjuje, da so na ravni EU nujno potrebne naložbe v hitri internet, 5G in umetno inteligenco, podatkovno gospodarstvo, strategije za polprevodnike in digitalna znanja ter kvantne računalnike, potrebni pa sta tudi oživitve elektronske industrije in krepitve suverenosti na področju informacijskih tehnologij. Treba je premostiti razlike v uporabi umetne inteligence in uvajanju optičnih

omrežij v državah članicah, k temu pa bodo pomemben delež prispevali nacionalni načrti. Strateški pomen za znanstveno in industrijsko konkurenčnost EU bodo imele naslednja generacija umetne inteligence in kvantne tehnologije. Ker si Slovenija prizadeva za ohranjanje okolja in doseganje ciljev trajnostnega razvoja, podpira razvoj digitalnih tehnologij z nizko porabo energije. Pomembno je omogočiti učinkovite javne storitve in digitalizacijo javnih uprav, zlasti zagotavljanje elektronskih identitet, da bodo državljani in podjetja lažje opravili vse formalnosti na enotnem digitalnem trgu. Slovenija bo podpirala digitalno preobrazbo, osredotočeno na dobrobit ljudi, ter oblikovanje varnega digitalnega prostora, kjer bodo zaščitene evropske vrednote in temeljne človekove pravice.

Za spodbujanje gospodarske rasti, družbenega napredka in globalne konkurenčnosti je bistvenega pomena vloga raziskav, inovacij in izobraževanja. Zato se bo Slovenija zavzemala za okrepitev prizadevanj EU za vzpostavitev delujočega inovacijskega ekosistema, tudi preko Evropskega inovacijskega sveta kot razširjenega Evropskega raziskovalnega sveta ter evropskega raziskovalnega prostora (ERA). Spodbujala bo intenzivnejši razmislek o oblikovanju posebnega zakonodajnega okvira na ravni EU za raziskovalce, ki bi prispeval k uresničevanju pete svoboščine. Slovenija je zavezana doseganju skupnih naložb EU v raziskave in razvoj na ravni 3 % BDP.

Slovenija bo tudi v prihodnje podpirala nadaljnje usklajevanje vesoljske zakonodaje EU in zagovarjala potrebo po združeni uporabi evropskih zmogljivosti, talentov in sredstev, tudi tehnologij za dvojno rabo. Ločnica med gospodarstvom in varnostjo je vedno tanjša, zato se želi Slovenija s svojo obetavno vesoljsko industrijo, zagonskimi podjetji, malimi in srednje velikimi podjetji, raziskavami in inovacijami proaktivno vključiti v reševanje teh izzivov, ki so odlična priložnost za razvoj novih izdelkov, novih rešitev in novih industrij.

Slovenija vidi možnost krepitve prizadevanj za uresničitev evropskega izobraževalnega prostora (EEA) v izboljšanju zavezništev evropskih univerz. S pomočjo te pobude se lahko tesneje povežeta evropski raziskovalni prostor ter evropski visokošolski prostor (EHEA). Slovenija podpira prizadevanja za uvedbo evropske oznake za skupne študijske programe ter preučitev možnosti za uvedbo skupnih evropskih diplom kot nove vrste diplome na vseh ravneh visokošolskega izobraževanja, saj lahko to pripomore k več skupnim študijskim programom, več transnacionalnega izobraževanja ter mobilnosti študentov in visokošolskih učiteljev, kar bo krepilo tudi konkurenčnost Slovenije in EU.

Ker so zaradi pomanjkanja delovne sile spretnosti v središču prizadevanj EU, bo Slovenija še naprej krepila vlogo izobraževanja in usposabljanja tudi v pobudah, kot so evropski izobraževalni prostor, evropski program spretnosti, akcijski načrt za digitalno izobraževanje in evropski program za izobraževanje odraslih. Slovenija poudarja tudi pomen digitalnih kompetenc, spretnosti in vseživljenjskega učenja ter si prizadeva za povečanje učne mobilnosti v Evropi na vseh področjih vseživljenjskega učenja, vključno s področjem mladih in športa, zlasti preko programov Erasmus+ in Evropske solidarnostne enote.

2. Ohranjanje visoke kakovosti bivanja v Evropi

Skupna kmetijska politika in prehranska varnost

Zanesljiva in cenovno dostopna oskrba s kakovostno lokalno hrano, še zlasti ekološko pridelano, je ključna za kakovost življenja v Evropi. Evropa ima zahvaljujoč evropskim kmetijam in širšemu agroživilskemu sektorju najkakovostnejšo hrano na svetu. Ta strateška prednost ima odločilno vlogo tudi na področju svetovne prehranske varnosti. Evropski kmet in podeželska območja so vse bolj pod pritiskom – od vpliva podnebnih sprememb, vedno pogostejših groženj za zdravje rastlin in živali do nelojalne svetovne konkurence, višjih cen energije, pomanjkanja mladih v kmetijstvu ter težav pri dostopu do kapitala in kmetijskih zemljišč.

Slovenija se bo še naprej zavzemala za rešitve, ki bodo kmetom omogočile, da bodo lahko obdelovali svoja zemljišča, tudi z zmanjšanjem administrativnih bremen. Podpirati je treba družinske kmetije ter nagrajevati kmete, ki delajo okolju prijazno, ohranjajo biotsko raznovrstnost in naravne ekosisteme ter prispevajo k razogljičenju gospodarstva na poti do neto ničelne stopnje emisij do leta 2050. Sistematično je treba spodbujati razvoj ekološkega kmetijstva in trga za ekološko hrano. Za Slovenijo je bistveno, da se EU pravočasno in celovito odziva na spreminjajoče se razmere za kmete, ki morajo imeti pravičen in zadosten dohodek. Pri tem poudarja, da je treba zagotoviti potrebna finančna sredstva ter ustrezno prilagoditi skupno kmetijsko politiko EU v podporo razvoju trajnostnega in večnamenskega kmetijstva ter odzivanju na nepredvidene dogodke. Nadgraditi je treba ukrepe in mehanizme za obvladovanje tveganj, okrepiti ukrepe za razvoj podeželja, zeleni prehod in dobrobit živali kot tudi sofinanciranje programov in nujnih ukrepov na področju zdravja rastlin in živali. Prizadevati si je treba, da je zdrava, kakovostna, trajnostno pridelana in varna hrana dostopna vsem državljanom, tako cenovno kot z vidika fizične dostopnosti. Pri tem je treba povezati delovanje ukrepov na področju prehrane in kmetijstva ter sočasno upoštevati kmetijske, javnozdravstvene, okoljske in podnebne cilje. Slovenija podpira tudi ohranjanje in trajnostno upravljanje z ribolovnimi viri, pri čemer se zavzema za upoštevanje specifičnih in tradicionalnih značilnosti in vzorcev slovenskega ribištva.

Kohezijska politika

Nujna krepitev konkurenčnosti evropskega gospodarstva na svetovnem trgu ima lahko za posledico tudi povečanje regionalnih razlik znotraj EU. Da bi okrepili konkurenčnost, trajnost in odpornost celotnega notranjega trga Evropske unije ter konvergenco njenih regij, bo Slovenija tudi v prihodnje zagovarjala, da mora kohezijska politika ostati med ključnimi naložbenimi politikami Evropske unije. Kot razvojna politika pomembno prispeva k izvajanju naložb in reform za zmanjševanje ekonomskih, socialnih in teritorialnih razlik med regijami. Zato je pri izvajanju vseh politik potrebno široko in dosledno upoštevanje teritorialnega pristopa ter specifičnih potreb posameznih držav članic. Slovenija bo še naprej zagovarjala pozitivno vlogo kohezijske politike pri izgradnji modela demokracije in deljenega upravljanja v EU. Z močnejšim spodbujanjem načel partnerstva in upravljanja na več ravneh tudi pri izvajanju drugih javnih politik bo tvorno prispevala h konkurenčnosti, stabilnosti in krepitvi odpornosti EU. Dodatno pozornost je treba posvetiti tudi medregijskim povezavam, saj hitro rastoče regije pozitivno vplivajo na sosednje regije.

Okoljski in podnebni cilji

EU želi ostati vodilna sila v mednarodnih podnebnih pogajanjih, s poudarkom na doseganju ciljev Pariškega sporazuma. Slovenija bo dejavno sodelovala pri prizadevanjih EU v mednarodnih podnebnih pogajanjih. Glede določitve novega podnebnega cilja 2040 Slovenija

močno podpira predlog Komisije za zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov za 90 %, saj je treba čim prej začeti razpravo o njegovi določitvi in ukrepih za izvajanje. Slovenija pri tem poudarja, da mora biti cilj določen na podlagi najboljše razpoložljive znanosti ter da je treba upoštevati izsledke in priporočila Globalnega pregleda stanja. Slovenija se zavzema za takšno načrtovanje in izvedbo ukrepov za razogljičenje, da bodo ti prispevali h konkurenčnosti evropskega gospodarstva. Delo na področju podnebne odpornosti in prilagajanja na podnebne spremembe je treba pospešiti, predvsem z evropskim akcijskim načrtom za prilagajanje podnebnim spremembam ter evropskim podnebnim paktom.

Slovenija zagovarja s podatki podkrepljen pristop EU pri mednarodnih zavezah na področju biotske raznovrstnosti in podpira njihovo pravično in učinkovito izvajanje. Za doseg štivilnih ciljev okoljskih, ekonomskih in družbenih politik bo nadaljevala tudi s promocijo trajnostnega, sonaravnega in večnamenskega gospodarjenja z gozdnimi ekosistemi. Ob tem izpostavlja pomen zdravega naravnega okolja tudi za globalno zdravje in prehransko varnost ter opozarja na poglobljanje različnih oblik družbenih neenakosti na tem področju.

Slovenija podpira pobudo za sprejetje strateškega pristopa do obravnave vode v EU. Zagovarja tudi enoten in proaktiven pristop EU v pripravah na Konferenco Združenih narodov o vodi decembra 2026.

Evropski socialni model

Demografske spremembe so dejstvo, zato jih je treba ustrezno in pravočasno obravnavati z vsemi politikami in instrumenti, tako na nacionalni ravni kot tudi na ravni Evropske unije. Slovenija zagovarja stališče, da je treba več sredstev nameniti naložbam v kakovostne socialne in javne zdravstvene sisteme, ukrepe za reševanje stanovanjske politike, inovacije, izobraževanje in krepitev spretnosti za potrebe trga dela ter podporo medgeneracijskemu sodelovanju in krepitevi solidarnosti. Pri tem pa je pomembno, da se upošteva vse prebivalce v celotnem življenjskem ciklu v vseh regijah Evropske unije, da nihče ne ostane zapostavljen in lahko uresniči svoj potencial.

Evropski steber socialnih pravic mora ostati v središču prizadevanj za pravičnejšo in bolj vključujočo Evropo. Slovenija se bo zato dejavno zavzemala za krepitev izvajanja teh načel in za zagotavljanje boljših delovnih pogojev za vse posameznike na trgu dela, zmanjševanje revščine in socialne izključenosti ter zagotavljanje enakih možnosti za vse. Kot prioritete izpostavlja kakovostna delovna mesta ter pravičen zeleni in digitalni prehod. Z namenom ohranitve visokih socialnih standardov bo sodelovala pri pobudah, ki si prizadevajo za uresničevanje cilja socialne konvergence. Nov akcijski načrt za izvajanje evropskega stebra socialnih pravic bo podlaga za napredek, predvsem glede dela na daljavo, uresničevanja pravice do odklopa in izboljšanja duševnega zdravja pri delu. Skrb za najranljivejše posameznike mora ostati v središču prizadevanj EU, zato Slovenija pozdravlja napoved prve strategije za boj proti revščini. Prav tako je treba nadaljevati ukrepe za vključevanje invalidov na trg dela in v družbo.

Slovenija se bo zavzemala za spoštovanje načela enakosti in nediskriminacije. Prizadevala si bo za izboljšanje položaja žensk na trgu dela in v družbi, zavzemala se bo za izkoreninjenje nasilja na podlagi spola. Slovenija pozdravlja tudi napovedano strategijo o enakosti oseb LGBTIQ.

Na področju zdravja se bo Slovenija zavzemala za odpornejšo, učinkovitejšo in manj odvisno EU, še zlasti v farmacevtskem sektorju. Poudarek bo na čimprejšnjem dokončanju evropske zdravstvene unije in sprejetju relevantne zakonodaje (sveženj farmacevtske zakonodaje EU) ter drugih dokumentov, ki bodo pripomogli k zagotavljanju odpornosti ter preprečevanju kriz in odzivanju nanje. Ker se celotna EU vse pogosteje sooča s pomanjkanjem zdravil in zdravstvenih pripomočkov, si bo Slovenija še naprej prizadevala za diverzifikacijo dobavnih verig, zagotavljanje boljše dostopnosti najnaprednejših načinov zdravljenja in zdravil, odpornejših zdravstvenih sistemov ter strateških zalog ključnih zdravil, kakor tudi za nadaljevanje dela na področjih protimikrobne odpornosti s pristopom "eno zdravje", preprečevanja nenalezljivih bolezni, donacij in transplantacij organov ter preventivnih ukrepov.

Slovenija bo podprla prvi evropski načrt za cenovno dostopna stanovanja. Gre za vseevropsko problematiko, zato je za njeno reševanje potreben skupni pristop. Pretekle krize so izpostavile ranljivost številnih družin in posameznikov, ki si zaradi visokih stroškov ne morejo privoščiti ustrezne nastanitve, kar bistveno vpliva na njihovo kakovost življenja.

Slovenija bo posebno pozornost namenila mladim, pri čemer bo zagovarjala pristop, da se perspektivo mladih vključi v pripravo, oblikovanje, izvajanje, spremljanje in vrednotenje vseh politik in programov, ki jih zadevajo. V kontekstu hitro razvijajoče se digitalne družbe je pomembno obravnavati problematiko spletnega nasilja, ki vse bolj ogroža varnost mladih. Slovenija zagovarja tesno sodelovanje med državami članicami in Evropsko komisijo pri oblikovanju učinkovitih zakonodajnih okvirov in kampanj ozaveščanja za boj proti spletnemu nasilju in zaščito mladih.

Kultura in avdiovizualne zadeve

Ob izvajanju prve čezmejne Evropske prestolnice kulture 2025 Nova Gorica-Gorica se bo Slovenija še naprej udeleževala tudi pri pripravi in izvajanju novih programov in pobud EU za podporo kulturnih in ustvarjalnih sektorjev. Na ravni EU se bo še zlasti zavzemala za dostopnost kulture in kulturnih dobrin, zagotavljanje enakopravnih in poštenih pogojev dela za kulturne delavce in delavke, spodbujanje kulturne in jezikovne raznolikosti ter za krepitev vloge kulture v zunanjih odnosih EU, s čimer bo aktivno prispevala h kakovosti bivanja in k izpolnjevanju ciljev novega evropskega Bauhauša.

3. Odporna in varna Evropa

V luči spremenjenih geopolitičnih razmer, varnostnih izzivov v neposredni soseščini in spreminjajoče se vloge ZDA pri zagotavljanju varnosti v Evropi bo v naslednjem institucionalnem in zakonodajnem obdobju vprašanje večje samostojnosti EU na področju varnosti in obrambe ena izmed najpomembnejših tem. Slovenija še naprej podpira krepitev in poglobljanje evropske varnosti in obrambe. Zavest o tem, da morajo EU in države članice na tem področju narediti kvantitativni in kvalitativni preskok, se krepi vse od začetka ruske agresije na Ukrajino in ob vse bolj negotovih geopolitičnih razmerah v svetu. Slovenija bo skupaj z evropskimi partnerji še naprej odločna podpornica Ukrajine.

Slovenija bo tvorno sodelovala v razpravah in pri gradnji nove evropske obrambne unije in si prizadevala za povečanje naložb, vključno z naložbami dvojne rabe, in industrijskih

zmogljivosti na obrambnem področju, ki so ključne za doseganje evropske obrambne avtonomije. Slovenija podpira prizadevanja Evropske komisije za učinkovito izvajanje Evropske strategije za obrambno industrijo (EDIS) in vzpostavitev Evropskega obrambnega investicijskega programa (EDIP), ki bo omogočil okrepitev obrambne pripravljenosti, spodbudil sodelovanje pri skupnih nabavah, povečal konkurenčnost evropske obrambne tehnološke in industrijske baze (EDTIB) ter izboljšal dostop do financiranja. Pri krepitvi evropske industrijske in tehnološke baze Slovenija izpostavlja pomen srednjih in malih podjetij kot nosilcev inovacij, ki imajo možnost sodelovanja v Evropskem obrambnem skladu (EDF).

Za Slovenijo ima Evropska obrambna agencija (EDA) pomembno vlogo pri podpori in izvajanju vseh obrambnih pobud EU in krepitvi obrambnih zmogljivosti, kakor tudi aktivnostih s področja raziskav, inovacij in skupnih nabav.

Slovenija podpira gradnjo skupnega evropskega obrambnega sistema za protizračno obrambo in povečanje kapacitet na področju kibernetične obrambe.

Da bi se lahko uspešno odzvali na izzive in grožnje, vključno z novimi nevarnostmi, ki so povezane s kibernetičnimi, hibridnimi ali vesoljskimi vprašanji, sta pri utrjevanju obrambne dimenzije EU zelo pomembna krepitev strateškega partnerstva med EU in Natom ter širitev sodelovanja z zavezništvom. Nato in čezatlantsko partnerstvo ostajata ključnega pomena za varnost Evrope in Evropske unije. Komplementarnost z Natom in čezatlantsko partnerstvo sta nujna za učinkovito reševanje izzivov in groženj in s tem za varno Evropo in varno EU.

Slovenija bo kot doslej še naprej dejavno sodelovala v civilnih in vojaških operacijah EU, pri čemer bo okrepila sodelovanje v misijah in operacijah na Zahodnem Balkanu ter se še naprej aktivno udeleževala v neizvršilni vojaški misiji usposabljanja v podporo Ukrajini (EUMAM).

Podpirala bo tudi razvoj instrumentarija in zmogljivosti ter optimizacijo postopkov odločanja, načrtovanja in operativnega izvajanja na terenu. Slovenija zagovarja globalno naravo evropskega mirovnega instrumenta (EPF), v prihodnje pa bo še naprej podpirala posebni sklad za Ukrajino in morebitne dodatne ukrepe pomoči, namenjene zlasti partnerjem na Zahodnem Balkanu.

Slovenija pozdravlja pripravo posebne strategije EU za pripravljenost na podlagi poročila posebnega svetovalca predsednice Evropske komisije Saulija Niinista o krepitvi civilne in vojaške pripravljenosti Evrope². EU potrebuje strategijo, ki bo temeljila na vsevladnem pristopu in bo osredotočena na vse sektorje in vse ravni družbe, s ciljem okrepiti civilno-vojaško pripravljenost za vse oblike varnostnih groženj in večdimenzionalnih kriznih scenarijev. V tem okviru bo Slovenija zagovarjala tudi ustrezno umestitev mehanizma Unije na področju civilne zaščite (UCPM) v nove ureditve predvidene strategije, skladno z mednarodnim humanitarnim pravom, ki opredeljuje naloge civilne zaščite.

Slovenija prepoznava pomembnost medvladnega in medsektorskega pristopa pri obvladovanju hibridnih groženj. Primarna odgovornost za zoperstavljanje hibridnim grožnjam je na strani držav članic, kljub temu pa Slovenija podpira in si bo prizadevala za skupen pristop pri krepitvi odpornosti kritičnih subjektov in kritične infrastrukture, kar vključuje koordinacijo uporabe širokega nabora obstoječih orodij, kot so omejevalni ukrepi, sektorska zakonodaja, pravila

² Poročilo je objavljeno samo v angleškem jeziku: https://commission.europa.eu/topics/defence/safer-together-path-towards-fully-prepared-union_en?prefLang=sl.

delovanja notranjega trga in transparentnost, ter nadgradnjo novih orodij in krepitev strateškega partnerstva med Evropsko unijo in Natom. V tem okviru se bo Slovenija zavzemala tudi za podporo partnerskim državam, še posebej državam Zahodnega Balkana, pri njihovih prizadevanjih za krepitev odpornosti kot integralnega dela širitvenega procesa EU.

Slovenija se zavzema za okrepitev institucij EU, ki bo prispevala k boljšemu sodelovanju med organi preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj v državah članicah. Glede zunanega vidika boja proti terorizmu bo vztrajala na spoštovanju mednarodnega prava ter obsodbi terorizma in maščevanja nad civilnim prebivalstvom, vključno z omejevanjem humanitarne pomoči. Zagovarjala bo krepitev vsesektorskega pristopa k pripravljenosti, zaščiti, ukrepanju in preprečevanju pojava terorizma in radikalizacije, ki lahko vodi v terorizem, upošteva razmere v strateškem varnostnem okolju in pojav sodobnih groženj, vključno s spletno razsežnostjo in sodobnim pojavom financiranja terorizma. Slovenija bo podpirala tudi krepitev institucionalnega sodelovanja in povezovanja na ravni pristojnih državnih organov in na ravni EU pri soočanju z grožnjo terorizma ter nasilnega ekstremizma v zunanji in notranji razsežnosti.

Pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah ter v boju proti organiziranemu kriminalu in korupciji, ki izjemno negativno vplivata na vladavino prava, demokracijo, družbo kot celoto, je izjemnega pomena. Ključno vprašanje prihodnosti kazenskega prava EU bo skladnost pristopov v različnih kazenskopравnih instrumentih EU, dodaten izziv pa kazenskopравni vidiki umetne inteligence, zagotavljanje nemotenega delovanja Evropskega javnega tožilstva ter dostop do podatkov in njihova hramba. Na kazenskem področju je bila Slovenija v EU glavna pobudnica razprave o prihodnosti kazenskega prava, ki se mora odzivati predvsem na najhujše odklone in ne more biti glavno orodje urejanja družbenih razmerij. Slovenija bo v tovrstnih razpravah še naprej proaktivno sodelovala.

Slovenija si bo dejavno prizadevala za odločnejše ukrepanje na področju kibernetike varnosti, med drugim tudi s pozivanjem k močni in usklajeni vlogi Agencije EU za kibernetiko varnost (ENISA) in Evropskega industrijskega, tehnološkega in raziskovalnega kompetenčnega centra za kibernetiko varnost (ECCC). Pomembni so svetovalna in operativna podpora agencije ENISA državam članicam in institucijam EU, njeno sodelovanje s ključnimi mednarodnimi akterji in zagotavljanje zadostnih finančnih sredstev za našete naloge. Novoustanovljeni Center za kibernetiko zmogljivost na Zahodnem Balkanu (WB3C) v Podgorici je pomemben doprinos Slovenije in EU h kibernetiki odpornosti regije Zahodnega Balkana. Z vidika ohranjanja varnosti in suverenosti Evrope je za Slovenijo zelo pomembna tudi Evropska strategija za podatke, kjer vesoljske tehnologije igrajo ključno vlogo in prav tako ustvarjajo nove priložnosti.

Schengenski pravni red je dosežek EU, ki ga cenijo vsi državljani. Polno delovanje schengenskega območja in njegova širitev na vse države članice EU sta ključnega pomena za normalno delovanje notranjega trga EU. Slovenija se bo še naprej zavzemala za polno in nemoteno delovanje schengenskega prostora, v katerem je uvedba začasnega nadzora na notranjih mejah med državami članicami EU skrajni in začasni ukrep. Države članice na zunanjih mejah EU bi morale sprejeti vse ustrezne ukrepe za kakovostno izvajanje mejne kontrole in učinkovito varovanje zunanje meje EU.

Ključni globalni družbeni izzivi, kot so varnost, demografija, podnebne spremembe ter neenakost, močno vplivajo na migracije. Slovenija podpira skupen pristop EU k migracijski politiki in krepitev strateških odnosov s ključnimi državami izvora in tranzita, vključno z obravnavo temeljnih vzrokov migracij in učinkovitim upravljanjem meja. Podpira izgradnjo

zmogljivosti za ustrezno odzivanje na migracijske trende, ki so posledica podnebnih sprememb in uničevanja okolja. Prizadeva si za podporo državam Zahodnega Balkana pri upravljanju migracij. Podpira skupno ukrepanje za preprečevanje tihotapljenja migrantov in večjo učinkovitost vračanja, za kar je smiselno okrepiti mandat Evropske agencije za mejno in obalno stražo Frontex. Ob izvajanju migracijske politike Slovenija izpostavlja pomen doslednega spoštovanja temeljnih pravic in izpolnjevanja mednarodnih obveznosti. V sklopu celostnih partnerstev s tretjimi državami je treba še naprej strateško razvijati odnose na področju migracij, z jasno opredeljenimi cilji in pričakovanimi rezultati. Ključen je nov in celovit skupen pristop k vračanju migrantov, ki nimajo pravice do bivanja v EU. S ciljem krepitve pripravljenosti in kriznega odzivanja bo za EU v prihodnosti nujen skupen pristop tudi pri sprejetju ustreznih pobud za obravnavo vplivov podnebnih sprememb na migracijske trende. Slovenija podpira tudi prizadevanja EU za krepitev zakonitih migracijskih poti v EU.

4. Evropska unija – aktiven igralec v sosesčini in po svetu

Slovenija si bo še naprej prizadevala za enotnejšo, odločnejšo, učinkovitejšo in dejavnejšo skupno zunanjo in varnostno politiko EU (SZVP), ki bo prispevala h krepitvi odpornosti in globalne vloge EU. Pomembna vodila pri tem so preventivno delovanje, mirno reševanje sporov, vztrajanje na spoštovanju mednarodnega (humanitarnega) prava in človekovih pravic. Slovenija izpostavlja tudi pomen usklajenega delovanja vseh politik EU v smislu izogibanja morebitnim negativnim vplivom, ki bi jih notranje politike EU lahko imele na zunanje politike in na partnerske države.

Slovenija se bo tudi v okviru EU zavzemala za krepitev učinkovitega in na pravilih temelječega multilateralizma, ki gradi na neločljivi povezanosti in medsebojnem dopolnjevanju miru in varnosti, razvoja, okolja in človekovih pravic ob spoštovanju mednarodnega prava ter ciljev in načel Ustanovne listine OZN. Kot nestalna članica Varnostnega sveta OZN si bo Slovenija tudi v letu 2025 proaktivno prizadevala za reševanje vprašanj mednarodnega miru in varnosti, pri čemer jo bodo poleg lastnih prioritet še naprej vodile tudi temeljne vrednote EU. Prizadevala si bo za učinkovito večstransko sodelovanje v novih globalnih razmerah, s poudarkom na uresničevanju zavez iz Pakta za prihodnost, ter za okrepljeno sodelovanje z najpomembnejšimi mednarodnimi organizacijami.

Spoštovanje človekovih pravic mora EU zagovarjati tudi na globalni ravni, zlasti v času številnih svetovnih kriz in konfliktov. Tudi v zunanjem delovanju EU je treba posebno pozornost namenjati enakosti spolov in pravicam žensk ter varstvu pravic najbolj ranljivih skupin, kot so otroci in starejši. Nadaljevati je treba z globalnimi ukrepi za reševanje podnebnih sprememb, onesnaževanja ter izgube biotske raznovrstnosti in s prizadevanji za uresničevanje pravice do čistega, zdravega in trajnostnega okolja.

Ena od glavnih prednostnih nalog EU bo tudi v naslednjem obdobju nadaljnja politična, finančna, vojaška in humanitarna pomoč Ukrajini pri njeni obrambi pred rusko agresijo. Posebna pozornost bo posvečena tudi prizadevanjem za obnovo in okrevanje Ukrajine ter prizadevanjem za celovit, pravičen in trajen mir na podlagi Ustanovne listine OZN, kar Slovenija odločno podpira.

Vzhodna sosesčina tudi sicer ostaja pomembno območje za Slovenijo zaradi potencialnih destabilizacijskih vplivov, zato bo namenjala posebno pozornost njeni politični stabilnosti, regionalnim projektom in poveztivosti.

Slovenija bo v okviru EU spodbujala intenzivnejše in bolj usmerjeno vključevanje EU v reševanje razmer na širšem Bližnjem vzhodu. Ključno je končanje vseh spopadov in spoštovanje resolucij Varnostnega sveta in Generalne skupščine OZN ter mednarodnega prava. Osrednji strateški cilj EU v regiji ostaja uvedba rešitve dveh držav (Izrael-Palestina), ki bi regijo lahko celovito razbremenila dolgoletnih napetosti in nestabilnosti. Slovenija bo prav tako spodbujala strateški pristop, ki bo vzporedno obravnaval tudi druge vire napetosti v regiji ter zagotavljal vključevanje pomembnih regionalnih akterjev.

Pomemben del sosesčine EU je Sredozemlje. Slovenija podpira pripravo novega pakta za Sredozemlje, ki bo odziv na skupne izzive in priložnosti z južnimi partnerji. Kot pomemben element omenjenega pakta vidi tudi Unijo za Sredozemlje in Evro-sredozemsko univerzo EMUNI, ki ji posveča posebno pozornost. Še naprej bo dejavna pri podpori reforme Unije za Sredozemlje in njene preobrazbe v ključnega regionalnega akterja. Kot aktivna članica skupine MED9 bo v naslednjem letu dodatno okrepila svoje delovanje v tej regiji s predsedovanjem tej skupini.

Pomembna prednostna naloga ostaja nadaljevanje vsestranskega sodelovanja EU s čezatlantskima zaveznicama ZDA in Kanado. Slovenija si bo še naprej prizadevala za krepitev partnerstva na strateški ravni, tudi v okviru gospodarske zunanje politike EU, za čim učinkovitejše skupno odzivanje na globalne izzive na področjih varnosti in obrambe, energetske varnosti in podnebnih sprememb, pa tudi pri drugih novih izzivih in grožnjah. Dejavno bo podpirala sodelovanje EU z ameriški institucijami na področju znanosti, raziskav in vesoljskih tehnologij ter okrepljeno čezatlantsko sodelovanje v okviru nadaljnjega razvoja različnih multilateralnih pobud. Ob nastopu nove administracije ZDA je ključno, da EU nastopa enotno in zagovarja spoštovanje mednarodnega prava oziroma na pravih temelječega mednarodnega reda. V tem okviru se bo Slovenija zavzemala tudi za nadaljevanje aktivnosti v okviru Sveta za trgovino in tehnologijo med EU in ZDA.

Sodelovanje Evropske unije s Kitajsko mora v prvi vrsti temeljiti na prizadevanjih za uravnoteženje blagovne menjave in recipročnosti pogojev poslovanja.

V odnosu do afriških držav se bo Slovenija zavzemala za enakopraven partnerski odnos in za krepitev sodelovanja ter političnega dialoga z Afriško unijo. Podpirala bo okrepljeno agendo EU z Latinsko Ameriko in Karibi, predvsem na področju digitalizacije, ter si prizadevala za tesno sodelovanje, ki je dobilo nov zagon z vrhom EU-CELAC julija 2023. Slovenija vidi pomemben potencial za sodelovanje in diverzifikacijo v Aziji in Oceaniji, ki ostaja ena od najbolj dinamičnih regij na svetu.

Slovenija podpira okrepljena in vzajemno koristna dolgoročna partnerstva EU tudi z uresničevanjem pobud Ekipa Evropa in strategije Global Gateway, predvsem s sosodstvom in Afriko. Ob tem opozarja na vključujoč pristop do zasebnega sektorja, tako v partnerskih državah kot vseh državah članicah, in na pomen oblikovanja ustreznih rešitev za mala in srednje velika podjetja. Hkrati se Slovenija zavzema za okrepljen dialog s partnerskimi državami in angažma EU pri doseganju ciljev trajnostnega razvoja in Agende 2030 v partnerskih državah. Slovenija bo zagovarjala učinkovito humanitarno diplomacijo, spoštovanje humanitarnih načel

in mednarodnega humanitarnega prava ter poudarjala pomen integriranega pristopa humanitarne in razvojne pomoči ter usklajenosti z drugimi politikami, kar bi omogočilo boljše in dolgoročnejshe učinke predvsem v primeru krhkih okolij.

5. V prihodnost usmerjena Evropska unija

Reforme EU

Slovenija se kot odgovorna članica Evropske unije jasno zaveda, da uspešna prihodnost evropskega povezovanja zahteva notranji razmislek in reforme. Te so potrebne, da bi po eni strani zagotovili pripravljenost EU za soočanje z vse bolj zapletenimi geopolitičnimi izzivi, po drugi strani pa, da bi EU pripravili na ustrezno delovanje ob povečanem številu držav članic. Sodobni izzivi, ki jih prinašajo strukturne spremembe v svetovnem gospodarstvu, podnebne spremembe, tehnološki premiki ter poslabšane varnostne razmere in vloga EU v svetu, so hkrati tudi priložnost za iskanje novih oblik ukrepov in izboljšanje postopkov odločanja, da bi dosegli večjo učinkovitost delovanja EU.

Slovenija se bo zato zavzemala za čimprejšnji dogovor o ambicioznem programu reform. Še naprej bo zagovarjala pristop, po katerem bodo notranje reforme EU potekale vzporedno s procesom širitve in z enakim tempom. Nekatera področja politik bo namreč treba prilagoditi, da bi zagotovili nemoteno delovanje razširjene EU, potreben pa je tudi napredek v zvezi s proračunom, krepitvijo mehanizmov odločanja in pravne države. Ob tem je treba posebno pozornost posvetiti potrebnim notranjim spremembam Unije, še zlasti pri občutljivih sektorjih. V tem okviru se bo Slovenija zavzemala za to, da kohezijska politika ostane pomemben del proračuna EU, ter za zaščito kmetijstva in njegovih proizvajalcev pred morebitnimi negativnimi posledicami širitve.

V sedanjih razmerah Slovenija ocenjuje, da je odprta institucionalna vprašanja mogoče urediti brez sprememb temeljnih pogodb EU. Ne nasprotujemo pa razmisleku tudi o tej možnosti, če bi med državami članicami obstajala zadostna podpora in bi obveljalo splošno prepričanje, da bi spremembe pogodb prispevale k učinkovitejšemu delovanju EU. V okviru prizadevanj za večjo učinkovitost delovanja EU bo Slovenija podpirala tudi nadaljevanje razprav o možnosti prehoda na glasovanje s kvalificirano večino, tudi na področju skupne zunanje in varnostne politike EU. Ob tem pa izpostavlja nujnost določenih pravno veljavnih varovalk za zaščito vitalnih nacionalnih interesov držav članic. Slovenija bo delovala skladno z zavedanjem, da so reforme lahko temeljite in trajnostne le, če imajo demokratično podporo državljanov.

Širitev Evropske unije

Slovenija odločno podpira širitev EU, tako na Zahodni Balkan kot na Vzhodno Evropo, saj ta pomeni pomemben vzvod za utrjevanje demokracije, stabilnosti in varnosti. Še naprej bo spodbujala države kandidatke k izvajanju potrebnih reform za napredovanje na evropski poti in jih pri tem aktivno podpirala. Slovenija se bo zavzemala za postopno vključevanje držav kandidat v enotni trg EU in ostale politike EU, ob izpolnitvi ustreznih pogojev. Slovenija tudi ocenjuje, da bodo instrument za reforme in rast za Zahodni Balkan, instrument za Ukrajino in instrument za reforme in rast za Moldavijo zagotovili dobro podlago za zmanjšanje razvojnih razlik in vzpodbudili izvajanje reform v državah kandidatkah. Slovenija se bo aktivno vključila v razprave o novem instrumentu za kandidatke in potencialne kandidatke. Pri tem se bo

zavzemala za oblikovanje instrumenta, ki bo podpiral pospešeno vključevanje kandidatk v EU in olajšal prehod iz predpristopnega obdobja na financiranje po pristopu.

Širitev Evropske unije je ena izmed njenih najuspešnejših politik, ki lahko pripomore k temu, da Evropa postane gospodarsko konkurenčnejša, v dobi geostrateškega rivalstva pa je tudi bistvena naložba v skupno moč in varnost. Slovenija si bo v tem okviru še naprej prizadevala, da bi prišlo do pospešitve širitvenega procesa, tudi z novimi metodami odločanja o nekaterih tehničnih korakih v procesu, saj trenutne geopolitične razmere kličejo po novem, osveženem in učinkovitejšem pristopu do širitve. To je v sedanjih zgodovinskih okoliščinah večjega pomena kot kdaj koli prej. Za stabilnost sosodstva EU je pomembno, da države najdejo in uresničijo zavezujoče rešitve dvostranskih sporov in vprašanj iz preteklosti v skladu z mednarodnim pravom.

Večletni finančni okvir

Naslednji večletni finančni okvir bo moral upoštevati posodobljene prioritete EU, s čimer bo omogočil učinkovito delovanje EU v novih geopolitičnih razmerah. Glavni izziv bo, kako uravnotežiti potrebe po financiranju novih prioritet EU, kot so varnost in obramba, krepitev konkurenčnosti, okrepljena vloga EU v svetu, z obstoječimi politikami, npr. kohezijsko in skupno kmetijsko politiko, ki sta za številne države članice, tudi Slovenijo, bistvenega pomena. Glede na to, da bo poleg naštetega na razpoložljiva sredstva proračuna EU vplivalo tudi odplačevanje obveznosti, ki izhajajo iz zadolževanja za program NextGeneration EU, je Slovenija prepričana, da je omenjene cilje možno doseči le z okrepljenim proračunom EU, opraviti pa bo treba tudi resno razpravo o možnih novih, pravičnih lastnih virih proračuna EU ter morebitnih novih oblikah ciljno usmerjenega skupnega zadolževanja. Slednje bi moralo biti v prvi vrsti načrtovano v obliki povratnih sredstev in lastniškega financiranja pa tudi brez poseganja v zmožnost večletnega finančnega okvira, da na dolgi rok zagotavlja financiranje ključnih politik EU.

Demokracija in vladavina prava

Slovenija je neomajna zagovornica pravne države. Vladavina prava je skupna temeljna vrednota EU in eden izmed pglavitnih stebrov demokracije, saj zagotavlja spoštovanje človekovih pravic, enakost pred zakonom, pregledno delovanje institucij in pravno varnost državljanov ter drugih subjektov.

Zato bo Slovenija tudi v prihodnje zagovarjala nadaljnje izvajanje in okrepitev preventivnega mehanizma in vseh orodij za zagotavljanje spoštovanja vladavine prava v Evropski uniji, vključno z uporabo pogojevanja. Še naprej si bo prizadevala za delujočo pravno državo, ki je temeljno zagotovilo za pravično in hkrati konkurenčno poslovno okolje. V okviru letnega mehanizma za vladavino prava bo konstruktivno sodelovala pri nadaljnji obravnavi stanja v celotni EU in vseh njenih državah članicah. V tem duhu si bo Slovenija prizadevala tudi za zaščito neodvisnih medijev in vzpostavljanje varnega okolja za delo novinarjev v okviru svobode medijev kot enega osrednjih postulatov vladavine prava. Podpira tudi uskladitev pogojev za delovanje medijskih storitev na notranjem trgu EU, ki ima za cilj svobodo in pluralnost medijev, kot je predvideno v Evropskem aktu o svobodi medijev.

Slovenija si bo na področju poskusov tujega vmešavanja in manipuliranja z informacijami prizadevala za krepitev strateškega komuniciranja z namenom opolnomočenja družbe glede

tematike, prepoznavanja tematike in krepitev odpornosti družbe. Slovenija se zavzema za strateški, koordiniran in enoten pristop EU ter podpira urejanje tega področja z izvajanjem obstoječe zakonodaje in nadgradnjo zakonodaje s ciljem doseganja transparentnosti, varnosti in predvidljivosti.

OBRAZLOŽITEV

V skladu z *Zakonom o sodelovanju med državnim zborom in vlado v zadevah Evropske unije*³ Državni zbor Republike Slovenije najmanj enkrat letno opravi širšo razpravo o stanju v EU in položaju Republike Slovenije v njej ter sprejme stališča o usmeritvah za delovanje Republike Slovenije v institucijah EU v naslednjem 18-mesečnem obdobju. Kot izhodišče za razpravo Vlada Republike Slovenije predloži Državnemu zboru RS predlog deklaracije za naslednje obdobje. Predlog najprej obravnavata pristojna odbora za zadeve EU in zunanjo politiko, pri tem pa upoštevata tudi mnenja z morebitnimi amandmaji matičnih odborov in mnenja Državnega sveta RS, kadar jih ti podajo. Uvodno predstavitev na plenarni seji državnega zbora, na kateri se potrdi besedilo deklaracije, ima predsednik vlade, v razpravi pa sodelujejo tudi ministri in predstojniki vladnih služb.⁴

Vsebinske podlage za pripravo tega predloga deklaracije so *Strateška agenda za obdobje 2024–2029* in slovenski odziv nanjo, *Politične usmeritve naslednje Evropske komisije 2024–2029 "Evropa pred izbiro"*, poslanice predsednice Evropske komisije kandidatom in kandidatkam za člane in članice EK ter *Deklaracija Državnega zbora RS ob 20. obletnici članstva Republike Slovenije v EU "Doma v Evropi"*.

³ Zakon o sodelovanju med državnim zborom in vlado v zadevah Evropske unije (ZSDZVZEU) (Uradni list RS, št. 34/04, 43/10, 107/10 in 30/15). Glej drugi odstavek 5. člena.

⁴ Poslovnik Državnega zbora (Uradni list RS, št. 92/07 – uradno prečiščeno besedilo, 105/10, 80/13, 38/17, 46/20, 105/21 – odl. US, 111/21, 58/23 in 35/24). Glej člena 154.f in 154.g.